

A Múcsarnok kiállítása.

Amióta a magyar művészek tömegében részint a művészeti fölfogásban való különbség, részint más, kevésbé nemes érdekekből szakadás történt, azóta divattá váltott a Múcsarnok gárdájának kiméretlen lebecsülése. Ebben a lebecsülésben szerepet vállalt a magyar kritikusok egy része is. Ezt a tényt akkor, amikor megfordultak a szelek, a jövőre való tekintetből nem árt leszögezmem.

A változást az okozta, hogy a Miénk legutolsó kiállításán egy újabb szakadás nyomai jelentkeztek. Ha megfigyelte valaki ezt a kiállítást, úgy kellett éreznie, hogy elsőrangú, komoly, nagy művészeti élvezet mellett valami lelki inzultus érte a «keresők» részéről... Ha kellemetlen akarnék lenni, azt kérdezném, hogy mit találtak. Ám egy bizonyos, és ez az, hogy a Miénkben nem egymáshoz való társaság adott egymásnak találkozót.

...Innen keletkezett a dies irae... A művészetet önzetlenül szerető és értő emberek valami csömört éreznek. Ez az érzés különösen azért erős, mert általános lett az a szokás, hogy a magyar művészeti élet legkiválóbb alakjait a végtelenségig lekicsinyelték, meleg közvetlenséggel megállapítván róluk, hogy nem tudnak semmit. Amikor Benczúr volt a céltábla, akkor ő róla állították ezt, amikor az időben utána következő nagyságok vállottak kellemetlenekké, azokról mondták és mondják ugyanezt...

Valamiről meg akarnék emlékezni evvel a tülekedéssel szemben. Érzem, hogy igazam van, akkor, amikor azt mondom, hogy magában véve, a zsákvászonnal, spahtlival való technikázás még nem művészet. Nem művészet az sem, ha valaki rajztudás és színézés nélkül nevezi ki önmagát a művészi haladás apostolává. És csökönys elszántsággal jutok arra a végeredményre, hogy a magyar művészetet nem lehet komitácsi modorral előrevinni. Nem. A magyar művészetet azok csinálják meg, akik izléstelen támadások ellenében is szeretettel, tudással, megértéssel és megérzéssel élnek a művészetért. Szinte természetes, hogy az üzlet jegyében, a művészetből mindenáron csak megélni és jól megélni akarókkal szemben ez a nagy csoport ideiglenesen a rövidebbet húzta.

...Ma az az állapot, hogy bizonyos csoportok erkölcsileg és anyagilag is megbuktak...

A Múcsarnok mostani kiállításán természetesen föltűnik Ferenczynek és a többieknek a hiánya, de azért a hiányért némileg kárpótol bennünket az önkritika nélkül ténykedő ultrá-fiatalok távolmaradása, amiért

nem lehet elég nagy áldozatot hozni. Ám van helyettük négyszáznál több kép és szobor, amelyek között nagy erővel megalkotottak, finomságukban megvesztegő dolgok erős csoportja állja a versenyt.

A kiállításnak legnagyobb vászna Benczúr Gyulának hatalmas képe: A millenáris hódolás. Ez a kép általános föltűnést, örömet és csodálatot keltett. Föltűnést és örömet azért érzünk, mert a magyar művészetnek ez a kimagasló alakja évek hosszú során át megbánások és félreértések egész özönével halmozódott el, s ma méltó feleletet adott becsmérőinek. A csodálat azért ragad el bennünket, mert érezzük, tudjuk, hogy ezt a képet az összes magyar művészek között egyedül csak Benczúr festhette meg így. Ezt a képet más nem is festette volna meg.

Mondják sokan, hogy a modern művészet interieörművészet, hogy a modern embernek a saját környezetét, az otthonát kell művészivé, széppé tennünk. S evvel kapcsolatban hirdetik, hogy az otthon keretét méretekben túlhaladó művészet a multnak művésze. Ma már nem érdekelnek senkít a nagy tablók, a pózok, a mondvacsinált lelkesedésnek ábrázolásai. Ez igaz addig, amíg csak a modern embernek művészeti igényeiről szólnak. De hazugsággá válik a tétel akkor, amikor az emberiség vagy annak nagy csoportjai, összeségei állanak elő művészetbeli követeléseikkel. A templomok, nyilvános nagy épületek az otthon művészetétől eltérő alkotásokat kívánnak meg. Ezért nem beszélhetünk túlhaladott művészi szempontokról sem.

Állok a kép előtt és nézem. Soha nem került jobban össze feladat és alkotó. Ezt a művészeti szempontból tulajdonképen rideg portréhalmazt óriási erővel komponálta meg Benczúr. Ragyogó, pompás, színekben tobzódó, mesteri alkotássá varázsolta. A csoportok elrendezése, a vonalbeli ritmus szuverénül megnyilvánuló ereje, a felfogás előkelő magassága olyanná tette ezt a pikturát, amely méltó megörökítése ezer-viharos esztendő történelmi fontosságú jelenetének. Elsősorban ez a hatás fog el, csak azután nézem az arcképhűség meglepő erejét. És akárki áll a helyemben, éreznie kell, hogy a késő utódok számára megfestett jelenetet csak így lehetett, csak így kellett megörökíteni... Benczúr megfelelt a rágalmazóinak.

Ugyancsak az első teremben van Pentelei Molnár Jánosnak nagy képe: Krisztus levétele a keresztfáról. Komolysággal, művészettel megfestett vászon, amelynek tárgya az idők folyamán festőzsenik egész tömegét ihlette meg. A borús égbolt, meghatott, megtört emberek között a Megváltó merev alakjával érezteti velünk a beteljesült tragédia erejét. Ez az érzés már magában

véve is dicséret. A Pentelei Molnár képétől jobbra Rottmann Mozart pikturája van elhelyezve, a: Várják az ítéletet. Biblikus témája van ennek is. A római katona félvállról nézi az ítélet kimondására váró tömeg izgatott kíváncsiságát. Festője színben, kompozícióban megtette a magáét.

Ebben a teremben sok régi és sok kedves ismerősünkre találunk. Herrer Cézár két finoman megfestett képével jelent meg, Nyilassy Sándor ma is az a kvalitásos, komoly, magyar művész, aki volt, de Mednyánszkyknak itt lévő Siestája valahogy nem képes fölmelegíteni. Az ember hozzászokott, hogy külön klaszsisba sorozza a tájképek eme nagy mesterét. Mostani vásznait nézve, visszasóhajtom azokat a régi képeket.

Az a kíváncság, hogy a kiállítás keretében lévő minden munka tényleg művészi magaslaton álló alkotás legyen, magától értetődően lehetetlen. Ezt senki józan ésszel nem követelheti s az is bizonyos, hogy ezért a tényért nem vonható felelősségre a zsüri sem. Ellenben kíváncsi vagyok arra, hogy csak az abszolút érték alapján hol rendeztek valaha kiállítást? ... Ha ez igaz, akkor nem a nagy tömeg számbeli súlyát kell néznünk, de a tárlaton megjelenő kvalitásos műveknek csoportját. Ez pedig ezen a kiállításon elég nagy számmal szerepel.

Azoknak, akik csak forradalmat értenek a művészet fogalma alatt, kevés meglepetést nyújt ez a tárlat. Nem is csoda. A jelenlévők nagy része biztos utakon halad célja felé és mert tisztán látja ezt a célt, nem kalandozik el tőle... Ilyenek például Katona Nándor, aki

erős művészettel megfestett havasképeivel jelent meg, Kacziány Ödön, akinek Pax című, leheletszerűen finom Krisztusa, hangulatos, vizimalmokat ábrázoló pikturája állít meg, Zombory Lajos, aki biztos kézzel alkotta meg a negyedik teremben lévő képeit.

... Az első pillanatokban talán elég ennyi. Legközelebb sorra kerülnek a többiek. m.

Színházak.

I.

A ZÖLD KAKADU. Abból a groteszk játékból, melyet a *Magyar Színház* mult héten mutatott be, egy új *Schnitzler* ismertünk meg. A fáradt és elegáns humorista már régen barátunk volt. Ez az ember értékelte a világot, nevetett rajta, vagy kacagott vele olyan gondtalanul, akárcsak egy gyerek. Van azonban kétség, amit csak az igazi életművészek ismernek. A mámor után a ködből könnyű és fanyar filozófia szűrődik a kótyagos fejekbe. Sejtése ez az évek mulandóságának, kínzó bizonytalanság, megbánás és nemtörődömség, ami valami fátyolos és kedves tavaszi melankóliában oldódik föl. Csak a könnyelmű világfi érez ilyesmit egy percre, estély után hazaballagtában, vagy otthon a hálószobában a karos gyertyatartó előtt, mikor egyszer sok léha és üres nap után akarata ellenére elgondolkozik az élet igazi értelmén. Egy kis megrezzenés, ümmögés és fejcsóválás reá a válasz s aztán békés tudomásvétele a megmásíthatatlan valóságnak. Ez *Schnitzler* filozófiája. Végtelen bizonytalanságban lebegünk mindnyájan.